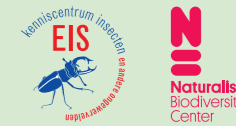


Zoekkaart vliegend hert en andere grote kevers



Het vliegend hert is de grootste kever van Nederland. Maar niet elke grote kever is een vliegend hert. Met ruim 4000 soorten kevers kan het soms verwarrend zijn om vooral het vrouwtje vliegend hert te onderscheiden van andere grote kevers. Met deze zoekkaart hopen we een handreiking te geven om de meest voordehand liggende instinkers te onderscheiden. Verder geeft het vooral wat algemene informatie over het voorkomen en de biologie van het vliegend hert.

Vliegend hert gezien?

Geef het met foto door via waarneming.nl.

De lange ontwikkelingsduur en de beperkte verspreidingscapaciteit maken het vliegend hert kwetsbaar. Om die reden willen we graag een vinger aan de pols houden en zijn we geholpen met alle waarnemingen die ingevoerd worden op waarneming.nl. Deze worden daar standaard vervaard en zijn niet zichtbaar voor anderen maar helpen ons een goed beeld te krijgen van de verspreiding in ons land. Uiteraard mogen hier ook andere soorten doorgegeven worden.

Tevens is er een meetnet vliegend hert opgezet, om naast de verspreiding ook iets over de ontwikkeling in aantallen te kunnen zeggen. Hiervoor wordt met behulp van vrijwilligers een monitoring uitgevoerd, bestaande uit een transect van 500 meter lang. Deze wordt één keer per week, voor 6 tot 8 weken een half uur lang geteld rond zonsopgang. Woon je in de buurt van een van de leefgebieden dan kun je je ook aanmelden voor het meetnet vliegend hert en een monitoringsroute lopen. Aanmelden kan door een e-mail te sturen aan eis@naturalis.nl.

Meer informatie vliegend hert en de monitoring:
<https://kenniscentruminsecten.nl/soorten/vliegend-hert>
www.eis-academie.nl

Colofon

Een uitgave van EIS Kenniscentrum Insecten en Naturalis Biodiversity Center, maart 2026
 Tekst en samenstelling: John Smit & Maartje Vijgenboom
 Foto's: Maartje Vijgenboom & John Smit
 Foto voorzijde: Mannetje vliegend hert op een eikenstam, erachter iemand die zoekt naar even-tuele aanvullende exemplaren in dezelfde boom (foto John Smit).
 Illustraties: Jeroen de Rond

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door provincie Gelderland en Bij12.



Werkt voor provincies

Neushoornkevers – Scarabaeidae – Dynastinae

6 Neushoornkever *Oryctes nasicornis*

Een grote soort (35-45 mm). Mannetjes zijn onmiskenbaar door de prominente hoorn boven op de kop, vergelijkbaar met een neushoorn en net als het mannetje rolrond vliegend hert. De grootte van de hoorn kan aanzienlijk variëren. Bij de vrouwtjes is deze afwezig, waardoor ze weleens aangezien worden voor een vliegend hert. Een onderscheidend kenmerk is dat het halsschild van de neushoornkever in zijaanzicht duidelijk gewelfd is, met twee puntjes bovenaan. Bovendien is het hele dier egaal kastanjebruin van kleur, terwijl het vliegend hert een duidelijk verschil in kleur heeft tussen het hals- en dekschild. Daarnaast is de onderkant van de neushoornkever rood oranje van kleur, ook de dichte beharing, terwijl het vliegend hert vrijwel onbehaard is en de onderkant grijsbruin van kleur is. De larven komen voor in composthopen in tuinen en zijn hierdoor wijdverspreid te vinden in Nederland, voornamelijk in de oostelijke helft van het land. De dieren worden weinig waargenomen omdat de volwassen dieren niet veel bovengronds komen, de gehele ontwikkeling kan zich in een grote composthoop voltrekken. Vliegtijd: april tot augustus. Zeldzaam.

Boktorren – Cerambycidae

7 Lederbok *Prionus coriarius*

Een grote soort (18-45 mm). Lijkt qua formaat op het vliegend hert, maar is te onderscheiden door langere, gekartelde antennen en een meer taps toelopend lichaam. Het halsschild bezit drie doorns aan de zijkant. Het vliegend hert heeft kortere en geknikte antennen en bovendien geen doorns aan de zijkant van het halsschild. De larve van de lederboktor leeft van dood loof- en naaldhout in oude bossen. Het verspreidingspatroon van de soort is gelijkend aan het vliegend hert, en bevindt zich voornamelijk op de Veluwe, in Zuid-Limburg en op enkele andere plekken aan de grens met Duitsland. Vliegtijd: juli en augustus, ook op licht. Vrij algemeen.

8 Wortelboktor *Sphondylus buprestoides*

Een middelgrote soort (10-24 mm). De egaal zwarte dekschilden worden gekenmerkt door 2 tot 3 opstaande lengterichels. De antennen zijn lang en gelijkvormig gesegmenteerd, en niet geknikt met een viertal lamellen aan het uiteinde zoals bij het vliegend hert. Door het ontbreken van grote kaken kan de wortelboktor uitsluitend worden aangezien voor een vrouwtje van het vliegend hert. Deze is, naast de vorm van de antennen, ook gemakkelijk aan de kleur van de dekschilden te onderscheiden. De wortelboktor is te vinden in naaldbos op hoge zandgronden, met een voorkeur voor grove den. Vliegtijd: juni tot september. Algemeen voorkomend.

Bladsprietkevers – Scarabaeidae

9 Julikever *Polyphylla julia*

Een grote soort (30-40 mm). De julikever is een opvallende kever vanwege de grootte en de aanwezigheid van witte vlekken op het verder donkerbruine lichaam. Mannetjes zijn van vrouwtjes te onderscheiden door de opvallend geknikte, bijna hoornachtige antennen, waarbij het laatste deel uit verschillende lamellen bestaat. Dit hebben de mannetjes van veruit de meeste bladsprietkevers, waaraan ze hun Nederlandse naam te danken hebben als groep. Vanwege het unieke kleurpatroon is de julikever goed te onderscheiden van het vliegend hert. In Nederland komt de soort voor over de gehele lengte van de kust, met uitzondering van de Waddeneilanden. Vliegtijd: juni tot augustus, met een scherpe piek in juli. Zeldzaam.

2 Klein vliegend hert *Dorcus parallelipipedus*

Het kleinere broertje van het vliegend hert (19-30 mm). Mannetjes zijn te onderscheiden van vrouwtjes door de grotere kaken met een knobbel aan de binnenkant en een bredere kop. Zowel mannetjes als vrouwtjes worden wel eens aangezien voor een vrouwtje van het vliegend hert. Echter is het klein vliegend hert kleiner, heeft het zwarte dekschilden en bezit het richels op de dijen die het vliegend hert niet bezit. Het klein vliegend hert komt voor in loofbossen, waar het de voorkeur heeft voor warme, open plekken. Net als het vliegend hert komen ze af op bloedende bomen. Ze zijn verspreid over de zuidelijke helft van het land te vinden, maar komen in grotere aantallen voor tegen de grens van Duitsland en in Limburg. Vliegtijd: mei tot september. Zeldzaam.

3 Blauw vliegend hert *Platycerus caraboides*

Een kleine, donkerblauwe tot donkergroene soort (9-13 mm). Mannetjes hebben grotere kaken dan vrouwtjes, maar nooit groter dan de kop. De soort heeft meer weg van een loopkever, maar kan worden onderscheiden door de knik in de antennen die bij loopkevers ontbreekt. Vanwege de geringe grootte en aanwezige metaalglans is de soort goed te onderscheiden van het vliegend hert. Het blauw vliegend hert is te vinden in loofbossen met eiken en beuken, waar de larven in rottend hout van deze bomen leven. Ze komen voornamelijk voor op de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug, met enkele kleinere populaties verspreid langs de Duitse grens en in Zuid-Limburg. Vliegtijd: april tot juli. Plaatselijk algemeen.

4 Groot blauw vliegend hert *Platycerus caprea*

Zeer gelijkend op het blauw vliegend hert, maar kan iets groter worden dan het blauw vliegend hert (10-15 mm). Mannetjes van deze soort hebben grotere kaken dan het mannetje van het blauw vliegend hert en hebben zes "tanden" in plaats van vijf aan de binnenrand van de kaak. Evenals het blauw vliegend hert is deze soort goed te onderscheiden van het vliegend hert door de geringe grootte en aanwezige metaalglans. Het groot blauw vliegend hert is te vinden in loofbossen met eiken en beuken, voornamelijk in hoger gelegen gebieden. Komt voornamelijk voor in Noord- en Zuidoost Europa, nog niet in Nederland. Vliegtijd: mei en juni.

5 Rolrond vliegend hert *Synodendron cylindricum*

Kleine tot middelgrote zwarte kever (10-18 mm) met een langwerpige, haast cilindervormige lichaam. Het lichaam is verder bedekt met een reliëf van kleine deukjes. De mannetjes zijn goed te onderscheiden van vrouwtjes door de hoorn op de kop, vergelijkbaar met een neushoorn. Mannetjes van het rolrond vliegend hert lijken daarmee wel wat op die van de neushoornkever, maar zijn door hun grootte, kleur en reliëf op lichaam makkelijk te onderscheiden. Vrouwtjes kunnen worden verward met het vliegend hert, maar zijn op dezelfde kenmerken eenvoudig te onderscheiden. Uitsluitend te vinden in loofbossen in het oosten van het land, nabij de grens met Duitsland. Vliegtijd: mei tot augustus. Zeer zeldzaam.

Leefwijze vliegend hert



Vliegend herten – Lucanidae

1 Vliegend hert *Lucanus cervus*

Het vliegend hert komt in Nederland slechts op enkele plekken voor. Dat komt enerzijds door de lange ontwikkelingsduur en anderzijds door de geringe verspreidingscapaciteit. Bovendien hebben de vrouwtjes de neiging hun eieren af te zetten op de plek waar ze zelf zijn opgegroeid. Dit maakt het vliegend hert uiterst kwetsbaar.

Voor de ontwikkeling is het vliegend hert volledig afhankelijk van dood en door witrot aangetast (eiken)hout. De vrouwtjes zetten de eieren onder de grond af, tegen het hout aan dat geschikt is voor de larven. Na 2 weken komt er een larve tevoorschijn die vervolgens bijna 3 jaar(!) lang letterlijk op een houtje bijt en leeft van de cellulose die vrijkomt wanneer de witrotschimmels de lignine hebben afgebroken. De ontwikkelingsduur is dan ook lang, zo'n 3-4 jaar. In het najaar verpoppen de larven zich, vaak wat verder van het hout af, en na enkele weken is het een volwassen kever. Deze blijft vervolgens zo'n 7 à 8 maanden overwinteren in de grond om het volgende voorjaar tevoorschijn te komen wanneer de temperatuur goed genoeg is. Dit gebeurt meestal ergens in de tweede helft van mei of begin juni. De volwassen dieren hebben dan slechts enkele weken de tijd om zich voort te planten. Kortom, de volwassen kevers zijn maar een paar weken bovengronds actief na een ontwikkeling van bijna 4 jaar.

Het vliegend hert is een centraal Europese soort die in Nederland aan de noordwestrand van zijn verspreidingsgebied voorkomt. In Nederland komt het vliegend hert dan ook vooral voor in bosranden, houtwallen of zeer open bossen omdat de lagere temperatuur in een gesloten bos een belangrijke beperkende factor is. De meeste activiteit vindt plaats op zwoele zomeravonden. Mannetjes gaan dan vaak vliegend op zoek naar vrouwtjes en kunnen luid brommend voorbijvliegen. De beste tijd om ze waar te nemen is rond zonsopgang.

Een andere methode is het zoeken naar kwijnende eiken. Vrouwtjes worden vaak aangetrokken door bloedende wondjes op eikenstammen, waar ze van het suikerrijke wondvocht drinken. Mannetjes lukt dit niet omdat de kaken in de weg zitten. Maar op dit soort kwijnende eiken is het vaak een drukte van jewelste met mannetjes die als ware gladiatoren vechten om de vrouwtjes.

Vliegtijd: eind mei tot augustus. Zeldzaam.

Zoekkaart vliegend hert en andere grote kevers

Het vliegend hert

Het mannetje van het vliegend hert is door zijn uiterlijk onmiskenbaar, vooral door zijn grootte en zijn imposante geweevormige kaken. Vrouwjes daarentegen zijn minder makkelijk te herkennen, juist door het ontbreken van deze markante kaken. Het gebeurt dan ook niet zelden dat andere grote kevers aangezien worden voor een vrouwelijk vliegend hert. Hetzij omdat ze gewoon groot zijn en enigszins een gelijkenis vertonen, zoals de neushoornkever of de lederboktor, of omdat ze op plekken worden waargenomen waar ook vliegende herten zitten zoals het klein vliegend hert, de wortelboktor en zelfs mestkevers of de spinnende waterkever. Deze laatste kan vliegen en duikt nogal eens op in tuinen waar ze puur vanwege de grootte worden aangezien voor een vrouwje vliegend hert. Hopelijk helpt deze zoekkaart bij het onderscheiden van het vliegende hert van slechts een klein deel van de ruim 4000 soorten kevers die ons land rijk is.

Herkenning van het vliegend hert is vrij eenvoudig. Het begint met de beperkte verspreiding die de soort heeft: De Veluwe, omgeving Mander, het Rijk van Nijmegen en Zuid-Limburg.

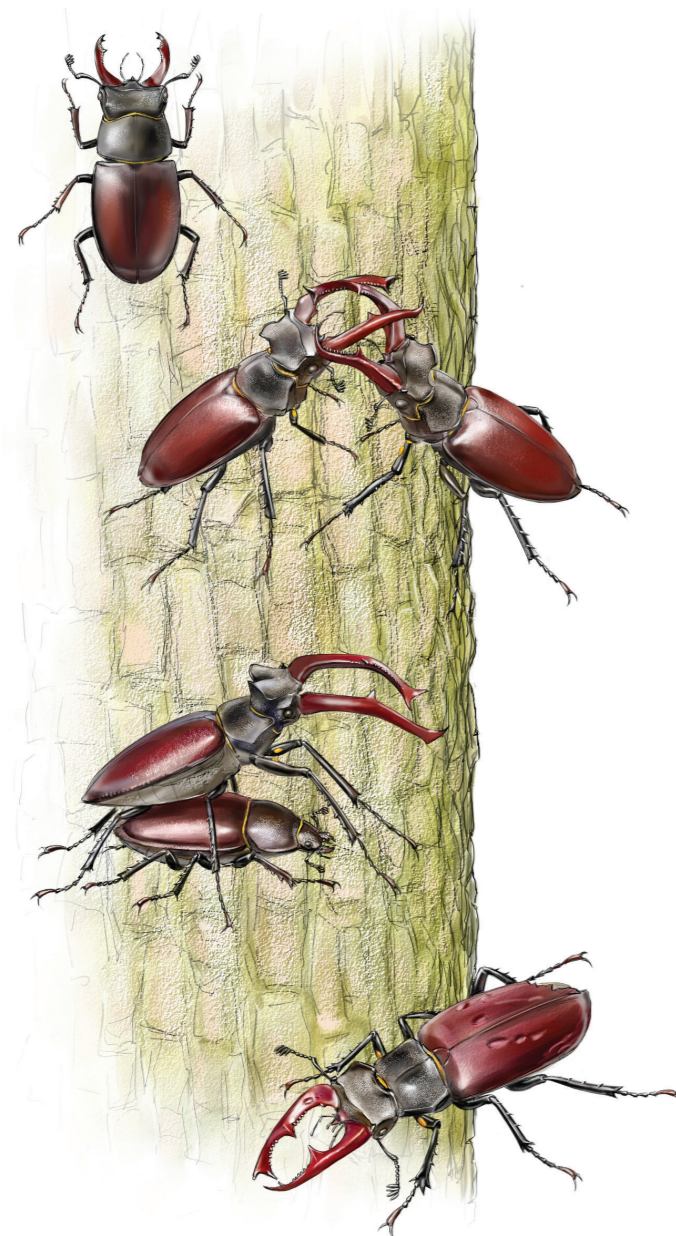
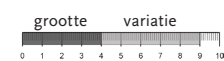
Unieke kenmerken van het vliegend hert zijn:

- Mannetje
- Grote kaken (let op verschil in grootte)
- Brede kop met opstaande randen achter

Mannetje en vrouwje

- Lange geknikte antennen met 4 lamellen aan het uiteinde
- Halsschild breed, niet gedeukt of verhoogd
- Dekschilden kastanjebruin van kleur
- Dekschilden zonder groeven of andere structuur

In de zoekkaart wordt de grootte van iedere soort weergegeven in centimeters in donkergrijs, met de variatie in lichtgrijs.



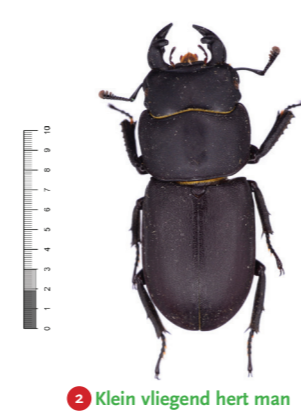
1 Vliegend hert man



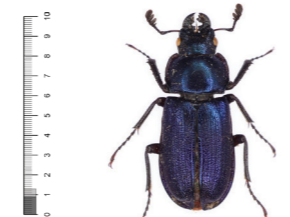
1 Vliegend hert man



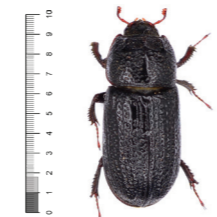
1 Vliegend hert vrouw



2 Klein vliegend hert man



3 Blauw vliegend hert



5 Rolrond vliegend hert vrouw



2 Klein vliegend hert vrouw



4 Groot blauw vliegend hert



5 Rolrond vliegend hert man



5 Rolrond vliegend hert man lateraal



6 Neushoornkever man



6 Neushoornkever man lateraal



6 Neushoornkever vrouw



6 Neushoornkever klein mannetje lateraal



7 Lederbok



9 Juliikever man



8 Wortelboktor



9 Juliikever vrouw



10 Meikever man



11 Bosmeikever man



10 Meikever vrouw



11 Bosmeikever vrouw



12 mestkever *Geotrupes spec.*



14 Grote spinnende waterator



13 Driehoornmestkever